

ÖZEL BESLENME AMAÇLI ve TAKVİYE EDİCİ GIDALAR

Selman Ayaz

Gıda İşletmeleri ve
Kodeks Daire Başkanı

İstanbul Sağlık ve Beslenme Bienali
12-14 Kasım 2014

T.C.
GIDA TARIM VE HAYVANCILIK
BAKANLIĞI

ÖZEL BESLENME AMAÇLI GIDALAR

Özel Beslenme Amaçlı Gıdalar

Türk Gıda Kodeksi Özel Beslenme Amaçlı Gıdalar Tebliği (22.04.2002)

Özel bileşimlerine veya üretim proseslerine bağlı olarak **normal tüketim amaçlı gıdalardan açıkça ayırt edilebilen**, beyan edilen özel beslenme amaçları için uygun olan, bu uygunluklarını belirtir şekilde piyasaya sunulan gıdalar.

Özel Beslenme Amaçlı Gıdalar Kapsamı

- **Bebek Formülleri (15.08.2014)**
- **Devam Formülleri (15.08.2014)**
- **Bebek ve Küçük Çocuk Ek Gıdaları (01.11.2007)**
- **Gluten İntoleransı Olan Bireylere Uygun Gıdalar (04.01.2012)**
- **Kilo Verme Amaçlı Enerjisi Kısıtlanmış Gıdalar (14.02.2014)**
- **Sporcu Gıdaları (06.12.2003)**
- **Özel Tıbbi Amaçlı Diyet Gıdalar (Sağlık Bakanlığı)**

Karbonhidrat Metabolizması Bozukluğu Olanlara (Diyabetliler) Yönelik Gıdalar

- Özel beslenme amaçlı gıdalar başlığında yer almakla birlikte ürün tebliği yayımlanmamıştır.
- Bu gıdalar; TGK-Özel Beslenme Amaçlı Gıdalar Tebliği ve yatay gıda kodeksi (etiketleme, mikrobiyoloji, bulaşanlar, katkı maddeleri...) kapsamında değerlendirilmektedir.

Bebek ve Devam Formülleri

Bebek :
12 ayın altındaki
yaş grubu

Küçük çocuk :
12-36 ay arası
yaş grubu

Bebek Formülleri

Bebeklerin yaşamlarının ilk ayları boyunca, uygun tamamlayıcı beslenme ile tanışmaya kadar özel beslenme ihtiyaçlarını karşılayan ürünler.

Devam Formülleri

Özel beslenme amacıyla, altı aydan itibaren bebeklerin giderek çeşitlenen diyetlerindeki başlıca sıvı alımını oluşturan ürünler.

Bebek ve Devam Formüllerinin Temel Bileşimi

- İnek sütü veya keçi sütü proteinleri
- Protein hidrolizatları
- Tek başına soya proteini izolatları veya soya proteini izolatları ile inek sütü veya keçi sütü proteinlerinin karışımı

- Vitaminler
- Mineraller
- Yağlar
- Fosfolipidler
- Karbonhidratlar
- FOS-GOS
- Eklenebilecek nükleotidler
- Amino asitler ve diğer azot içeren bileşikler
- Taurin
- İnositol
- Kolin

- Pestisit kalıntıları ile ilgili limitler
- Etiketleme kuralları

Bebek Formüllerinin Etiketleri

Anne sütüyle beslenmeyi engellemeyecek şekilde düzenlenir.

Ürünün uygun kullanımı hakkında gerekli bilgiyi sağlar.

"insana özdeş", "anne gibi", "adapte" veya benzeri kelimelerin kullanımı yasaktır.

"Uyarı" veya eşdeğer bir başlık altında;

- Anne sütüyle beslemenin üstün olduğu,
- Bebek formülünün sadece **anne sütü ile beslemenin mümkün olmadığı durumlarda** ve yetkili sağlık çalışanının önerisi üzerine kullanılması gereken bir ürün olduğu

etikette yer alması zorunlu

Bebek resimleri, her türlü fotoğraf, çizgi ve resim dahil bebek formüllerinin kullanımını özendiren bir yazı / resim

etikette bulunamaz

Bu kısıtlamalar ürünün şekli ve görünüşü, reklam ve tanıtımı için de geçerlidir.

Bebek ve Küçük Çocuk Ek Gıdaları

İşlenmiş Tahıl Bazlı Ek Gıdalar; öğütülmüş tahıllar, baklagiller, kök veya gövdelerinde nişasta içeren bitkilerden hazırlanan, bebeklerin beslenmesinde anne sütü veya bebek formülleri veya devam formüllerinin tamamlayıcısı olarak veya küçük çocukları ileri yaşlardaki günlük diyetlerine alıştırmak için kullanılan ek gıdalar.

Tahıl Bazlı Olmayan Ek Gıdalar; İşlenmiş tahıl bazlı gıdalar dışında kalan, bebek ve küçük çocukların beslenmesinde kullanılan ek gıdalar.

Bebek ve Küçük Çocuk Ek Gıdaları

İşlenmiş tahıl bazlı ek gıdalar;

- 1) Süt veya diğer uygun besleyici sıvılar ile hazırlanmış veya hazırlanması gereken tahıllar.
- 2) Su veya proteinsiz diğer sıvılarla hazırlanmış veya hazırlanması gereken yüksek proteinli gıda ilaveli tahıllar.
- 3) Kaynayan su veya diğer uygun sıvılarda pişirildikten sonra tüketilen makarna ve benzeri gıdalar.
- 4) Doğrudan veya su, süt veya diğer uygun sıvılar eklenerek ezildikten sonra kullanılan bisküvi, peksimet gibi gıdalar.

Gluten İntoleransı Olan Bireylere Uygun Gıdalar

Gluteni tolere edemeyen bireylerin özel diyet ihtiyaçlarını karşılamak üzere özel olarak üretilmiş, hazırlanmış ve/veya işlenmiş özel beslenme amaçlı gıdalar.

Gluten seviyesini düşürmek için özel olarak işlenmiş buğday, arpa, yulaf, çavdar veya bunların melez çeşitlerinden elde edilmiş bir veya daha fazla bileşen içeren veya bunlardan oluşan, son tüketiciye sunulacak gıdada;

- **gluten miktarı en fazla 100 mg/kg (Çok düşük glutenli)**
- **gluten miktarı en fazla 20 mg/kg (GLUTENSİZ)**

(Bu ifadeler gıdanın etiketi üzerinde, gıdanın adına yakın bir yerde bulunur)

TGK- Kilo Verme Amaçlı Enerjisi Kısıtlanmış Gıdalar Tebliği (14 Şubat 2014)

Kilo verme amacıyla enerjisi kısıtlanmış diyetler için kullanılan gıdalar, üretici talimatlarına göre kullanıldığında günlük toplam diyetin tümünün ya da bir kısmının yerine geçen özel olarak formüle edilmiş gıdalardır.

- **Günlük diyetin tamamını karşılayabilecek gıdalar**

Günlük sağlanan enerji; **800 kcal - 1200 kcal** arasında olmalıdır.

- **Günlük diyetin bir ya da daha fazla öğününün yerini alabilecek gıdalar**

Öğün başına sağlanan enerji; **200 kcal - 400 kcal** arasında olmalıdır.

Kilo Verme Amaçlı Enerjisi Kısıtlanmış Gıdalarda Etiketleme

- Uygun hazırlama kuralları ve gerektiğinde bu kuralların önemi,
- Ürün, üretici talimatlarına göre kullanıldığında, günde 20 g'dan fazla poliol alımı sağlıyorsa gıdanın laksatif etkisinin olabileceği,
- Günde yeterli miktarda sıvı alımının önemli olduğu,

Günlük diyetin tamamını karşılayabilecek gıdalarda;

- Ürünün günlük temel besin öğelerini yeterli miktarlarda sağladığı,
- Ürünün **tıbbi tavsiye olmaksızın üç haftadan fazla kullanılmaması** bilgilerine yer verilir.

Sporcu Gıdaları

- **Karbonhidrat miktarı yüksek ürünler**

Fiziksel aktivite öncesi karbonhidrat depolarını artırmak ve fiziksel aktivite sonrası toparlanmayı hızlandırmak amacıyla formüle edilmiş ürünler.

- **Spor içecekleri**

Karbonhidrat, sıvı, ve elektrolitlerin hızlı bir şekilde yerine konmasını sağlamak amacıyla formüle edilmiş karbonhidrat ve elektrolit içeren ürünler.

- **Protein ve protein bileşenleri içeren ürünler**

Yoğun fiziksel aktivite dönemlerinde protein dengesini korumak amacıyla formüle edilmiş; amino asit, amino asit karışımları, amino asit bileşikleri, protein konsantreleri ve proteince zenginleştirilmiş ürünler.

Sporcu Gıdalarında Yasak Olan Maddeler

Uluslararası Olimpiyat Komitesi –Dünya Anti-Doping Ajansı tarafından yayımlanan **“Yasaklanmış Madde Listesi”** nde yer alan maddelerin kullanımı yasaktır.

Yasaklı maddeler listesinde;

- anabolik ajanlar,
- büyüme hormonları,
- hormonlar ve metabolik modülatörler,
- diüretikler ve diğer maskeleyici ajanlar v.b bir çok etkin madde yer almaktadır.

Avrupa Birliği'nde Özel Beslenme Amaçlı Gıdalar

- **609/2013/EU sayılı Tüzük** 12 Haziran 2013'te yayımlandı.
- Ürün özelliklerinin Temmuz 2015'e kadar belirlenmesi planlanmakta.
 - bebek ve küçük çocuk gıdaları (formüller ve ek gıdalar)
 - kilo verme amaçlı gıdalar
 - özel tıbbi amaçlı diyet gıdalar (**Sağlık Bakanlığı**)

Avrupa Birliği'nde Özel Beslenme Amaçlı Gıdalar

Mevcut durumda **özel beslenme amaçlı gıda** olarak değerlendirilen;

- gluten intoleransı olan bireylere uygun gıdalar.
- kilo verme amaçlı enerjisi kısıtlanmış gıdalar.
- sporcu gıdaları.
- karbonhidrat metabolizması bozukluğu olanlara yönelik gıdalar.

beslenme ve sağlık beyanları

kapsamında değerlendirilmesi öngörülmektedir.

TAKVİYE EDİCİ GIDALAR

Takviye Edici Gıda Mevzuatı

KANUN

- 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu

YÖNETMELİK

- Takviye Edici Gıdaların İthalatı, Üretimi, İşlenmesi ve Piyasaya Arzına İlişkin Yönetmelik (02.05.2013 tarihinde yayımlanarak 02.08.2013 tarihinde yürürlüğe girdi.)

TEBLİĞ

- TGK-Takviye Edici Gıdalar Tebliği (16.08.2013)

TALİMAT

Takviye Edici Gıda

Normal beslenmeyi takviye etmek amacıyla, vitamin, mineral, protein, karbonhidrat, lif, yağ asidi, amino asit gibi besin öğelerinin veya bunların dışında **besleyici veya fizyolojik etkileri bulunan** bitki, bitkisel ve hayvansal kaynaklı maddeler, biyoaktif maddeler ve benzeri maddelerin konsantre veya ekstraktlarının tek başına veya karışımlarının, kapsül, tablet, pastil, tek kullanımlık toz paket, sıvı ampul, damlalıklı şişe ve diğer benzeri sıvı veya toz formlarda hazırlanarak **günlük alım dozu belirlenmiş** ürünler.

Takviye edici gıda komisyonu

Onay işlemlerini gerçekleştirmek üzere Bakanlığımız, Sağlık Bakanlığı ve Üniversite temsilcilerinden oluşan 15 kişilik komisyon kuruldu.

- **Bakanlığımız : 6 üye,**
- **Sağlık Bakanlığı : 3 üye,**
- **Üniversite : 6 üye**

Uzman Veri Tabanı

Takviye Edici Gıda Komisyonunun yapacağı çalışmalara uzman desteği sağlamak amacı ile Bakanlığımızın tegonay@tarim.gov.tr adresinde uzmanların uzmanlık alanlarını ve iletişim bilgilerini içeren verilerin yer aldığı “**Takviye Edici Gıda Uzman Veri Tabanı**” oluşturuldu.

Takviye Edici Gıdaların Onayı

Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten **(02.08.2013)** önce ithal edilen ve/veya üretilen ve/veya işlenen ve/veya piyasaya arz edilen takviye edici gıdalar için **31.12.2014** tarihine kadar **Bakanlığımızdan onay alınması zorunludur.**

Bilgilendirme

Bakanlığımızca **onaylanan takviye edici gıdaların listesi**, bu gıdaları üreten, işleyen ve ithal eden **gıda işletmeleri** ile onay alınan takviye edici gıdaların reklam ve tanıtımının yapılacağı **alan adı ve URL adres/adresleri** Bakanlığımızın **web sitesinde güncellenerek** yayınlanmaktadır.

TGK-Takviye Edici Gıdalar Tebliği

Takviye edici gıdalarda kullanılabilcek;

- **45 ayrı formda 13 vitamin,**
- **140 ayrı formda 17 mineralin**

limitleri belirlendi.

Gıda işletmecileri;

Tebliğin yürürlüğe girdiği tarihten önce piyasaya arz edilen aynı takviye edici gıdaları 31/12/2014 tarihine kadar Tebliğ hükümlerine uygun hale getirmek zorundadır.

Vitamin ve Minerallerin Beslenme Referans Değerleri

Besin öğesi	Beslenme referans değeri	Besin öğesi	Beslenme referans değeri
Vitamin A (μg)	800	Potasyum (mg)	2000
Vitamin D (μg)	5	Klorür (mg)	800
Vitamin E (mg)	12	Kalsiyum (mg)	800
Vitamin K (μg)	75	Fosfor (mg)	700
Vitamin C (mg)	80	Magnezyum (mg)	375
Tiamin (mg)	1,1	Demir (mg)	14
Riboflavin (mg)	1,4	Çinko (mg)	10
Niasin (mg)	16	Bakır (mg)	1
Vitamin B6 (mg)	1,4	Manganez (mg)	2
Folik asit (μg)	200	Florür (mg)	3,5
Vitamin B12 (μg)	2,5	Selenyum (μg)	55
Biotin (μg)	50	Krom (μg)	40
Pantotenik asit (mg)	6	Molibden (μg)	50
		İyot (μg)	150

Takviye Edici Gıdalarda Etiketleme

- “İlaç değildir. ” Hastalıkların önlenmesi veya tedavi edilmesi amacıyla kullanılmaz, (“İlaç değildir” ifadesi en az 3 mm olacak)
- Tavsiye edilen günlük porsiyon miktarı,
- Tavsiye edilen günlük porsiyonu aşmayın,
- Takviye edici gıdalar normal beslenmenin yerine geçemez,
- Çocukların ulaşamayacağı yerde saklayın,
- Hamilelik ve emzirme dönemi ile hastalık veya ilaç kullanılması durumlarında doktorunuza danışın.

ifadeleri etikette zorunlu

selman.ayaz@tarim.gov.tr